Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 25ης Ιανουαρίου 2017 [1]

«Προδικαστική παραπομπή — Οδηγία 2004/48/ΕΚ — Άρθρο 13 — Διανοητική και βιομηχανική ιδιοκτησία — Προσβολή — Υπολογισμός της αποζημιώσεως — Νομοθεσία κράτους μέλους — Ποσό διπλάσιο από τις κανονικώς οφειλόμενες αμοιβές»

Στην υπόθεση C-367/15,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο, Πολωνία) με απόφαση της 15ης Μαΐου 2015, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 14 Ιουλίου 2015, στο πλαίσιο της δίκης

Stowarzyszenie «Oławska Telewizja Kablowa»

κατά

Stowarzyszenie Filmowców Polskich,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. L. da Cruz Vilaça, πρόεδρο τμήματος, M. Berger (εισηγήτρια), A. Borg Barthet, E. Levits και F. Biltgen, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston

γραμματέας: K. Malacek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 14ης Ιουλίου 2016,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Stowarzyszenie «Oławska Telewizja Kablowa», εκπροσωπούμενη από τον R. Comi και την A. Comi, radcowie prawni,

— η Stowarzyszenie Filmowców Polskich, εκπροσωπούμενη από τον W. Kulis και την E. Traple, adwokaci,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους B. Majczyna, M. Drwięcki και M. Nowak,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Αικ. Μαγριππή και Ευστ. Τσαούση,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την C. Pesendorfer και τον G. Eberhard,

1 — Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την J. Hottiaux και τον F. Wilman,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 24ης Νοεμβρίου 2016,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 13 της οδηγίας 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (ΕΕ 2004, L 157, σ. 45, και διορθωτικό σε ΕΕ 2004, L 195, σ. 16).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Stowarzyszenie «Oławska Telewizja Kablowa», με έδρα την Oława (Πολωνία), (στο εξής: OTK) και της Stowarzyszenie Filmowców Polskich, με έδρα τη Βαρσοβία (Πολωνία) (στο εξής: SFP), με αντικείμενο αγωγή λόγω προσβολής δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

Το νομικό πλαίσιο

Το διεθνές δίκαιο

3 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της Συμφωνίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου (TRIPs), της 15ης Απριλίου 1994 (ΕΕ 1994, L 336, σ. 214, στο εξής: Συμφωνία TRIPs), που αποτελεί το παράρτημα 1Γ της Συμφωνίας για την ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) (ΕΕ 1994, L 336, σ. 3), προβλέπει τα εξής:

«Τα μέλη θέτουν σε ισχύ τις διατάξεις της παρούσας συμφωνίας. Τα μέλη δικαιούνται, χωρίς να είναι υποχρεωμένα, να παρέχουν στην εσωτερική τους έννομη τάξη μεγαλύτερο βαθμό προστασίας από αυτήν που επιβάλλεται βάσει της παρούσας συμφωνίας, υπό την προϋπόθεση ότι η μεγαλύτερη αυτή προστασία δεν αντιβαίνει στις διατάξεις της παρούσας συμφωνίας. […]»

4 Το άρθρο 19 της Συμβάσεως της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων (πράξη των Παρισίων της 24ης Ιουλίου 1971), όπως τροποποιήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 1979 (στο εξής: Σύμβαση της Βέρνης), ορίζει τα εξής:

«Αι διατάξεις της παρούσης Συμβάσεως δεν εμποδίζουν την διεκδίκησιν εφαρμογής ευρυτέρων διατάξεων, αίτινες θα εθεσπίζοντο υπό της νομοθεσίας μιας των χωρών της Ενώσεως.»

5 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, της Διεθνούς Συμβάσεως περί της προστασίας των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών φωνογραφημάτων και των οργανισμών ραδιοτηλεόρασης, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 26 Οκτωβρίου 1961 (στο εξής: Σύμβαση της Ρώμης), έχει ως εξής:

«Η εθνική μεταχείριση θα παρέχεται λαμβανομένων υπόψη της προστασίας που ρητώς εγγυάται και των περιορισμών που ρητώς προβλέπει η παρούσα Σύμβαση.»

Το δίκαιο της Ένωσης

6 Οι αιτιολογικές σκέψεις 3, 5 έως 7, 10 και 26 της οδηγίας 2004/48 έχουν ως εξής:

«(3) […] χωρίς αποτελεσματικά μέσα επιβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, η καινοτομία και η δημιουργικότητα αποθαρρύνονται και οι επενδύσεις μειώνονται. Κατά συνέπεια, είναι αναγκαίο να ληφθεί μέριμνα ώστε το ουσιαστικό δίκαιο της διανοητικής ιδιοκτησίας […] να εφαρμόζεται αποτελεσματικά εντός [της Ένωσης]. Από την άποψη αυτή, τα μέσα επιβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας αποκτούν κεφαλαιώδη σημασία για την επιτυχία της εσωτερικής αγοράς.

[…]

(5) Η συμφωνία TRIPS περιέχει, ειδικότερα, διατάξεις σχετικές με τα μέσα επιβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, οι οποίες αποτελούν κοινούς κανόνες που ισχύουν σε διεθνές επίπεδο και εφαρμόζονται σε όλα τα κράτη μέλη. Η παρούσα οδηγία δεν θα πρέπει να θίγει τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών, περιλαμβανομένων των προβλεπομένων στη συμφωνία TRIPS.

(6) Υπάρχουν, εξάλλου, διεθνείς συμβάσεις στις οποίες όλα τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη και οι οποίες περιέχουν επίσης διατάξεις σχετικές με τα μέσα επιβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Πρόκειται, ειδικότερα, για τη σύμβαση των Παρισίων για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, για τη σύμβαση της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων και για τη σύμβαση της Ρώμης για την προστασία των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών φωνογραφημάτων και των οργανισμών ραδιοφωνίας και τηλεόρασης.

(7) Από τις διαβουλεύσεις που πραγματοποίησε η Επιτροπή για το θέμα αυτό προκύπτει ότι, παρά τις διατάξεις της συμφωνίας TRIPS, στα κράτη μέλη εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά τα μέσα επιβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Για παράδειγμα, οι ρυθμίσεις περί εφαρμογής προσωρινών μέτρων που χρησιμοποιούνται ειδικότερα για τη διασφάλιση των αποδεικτικών στοιχείων, ο υπολογισμός της αποζημίωσης ή οι ρυθμίσεις περί εφαρμογής προσωρινών διαταγών ποικίλλουν σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Σε ορισμένα κράτη μέλη, δεν υπάρχουν μέτρα, διαδικασίες και μέτρα αποκατάστασης, όπως το δικαίωμα ενημέρωσης και η απόσυρση, δαπάναις του παραβάτη, των επίμαχων εμπορευμάτων που έχουν διατεθεί στην αγορά.

[…]

(10) Στόχος της παρούσας οδηγίας είναι η προσέγγιση των νομοθετικών συστημάτων προκειμένου να διασφαλιστεί υψηλό, ισοδύναμο και ομοιογενές επίπεδο προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας στην εσωτερική αγορά.

[…]

(26) Για την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε εξαιτίας προσβολής από παραβάτη, ο οποίος επιδόθηκε, εν γνώσει του ή ενώ μπορούσε ευλόγως να το γνωρίζει, σε δραστηριότητα στοιχειοθετούσα τέτοια προσβολή, το ποσό της αποζημίωσης που επιδικάζεται στον δικαιούχο θα πρέπει να καθορίζεται λαμβανομένων υπόψη όλων των ενδεδειγμένων ζητημάτων, όπως το διαφυγόν κέρδος για τον δικαιούχο ή τα αθέμιτα κέρδη που αποκομίζει ο παραβάτης και, εφόσον συντρέχει λόγος, οποιαδήποτε ηθική βλάβη προξενείται στον δικαιούχο. Εναλλακτικώς, και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες, για παράδειγμα, θα ήταν δυσχερής ο υπολογισμός του ποσού της πραγματικής ζημίας, το ύψος της αποζημίωσης μπορεί να συνάγεται από στοιχεία όπως τα δικαιώματα ή οι αμοιβές που θα οφείλονταν αν ο παραβάτης είχε ζητήσει την άδεια να χρησιμοποιεί το επίμαχο δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας. Το ζητούμενο δεν είναι η θέσπιση

υποχρέωσης καταβολής [αποζημιώσεως τιμωρητικού χαρακτήρα], αλλά να καταστεί δυνατή η αποζημίωση βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, λαμβανομένων, συγχρόνως, υπόψη των δαπανών στις οποίες υποβλήθηκε ο δικαιούχος, όπως οι δαπάνες έρευνας και εντοπισμού.»

7 Το άρθρο 2 της οδηγίας 2004/48, που φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη των μέσων που προβλέπονται ή ενδέχεται να προβλεφθούν με την [ενωσιακή] ή την εθνική νομοθεσία, καθόσον τα εν λόγω μέσα μπορεί να είναι ευνοϊκότερα για τους δικαιούχους, τα μέτρα, οι διαδικασίες και τα μέτρα αποκατάστασης που προβλέπονται από την παρούσα οδηγία εφαρμόζονται, σύμφωνα με το άρθρο 3, σε οποιαδήποτε προσβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας όπως προβλέπεται από την [ενωσιακή] νομοθεσία ή/και την εθνική νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους.

[…]

3. Η παρούσα οδηγία δεν θίγει:

[…]

β) τις υποχρεώσεις που υπέχουν τα κράτη μέλη από διεθνείς συμβάσεις, και ιδίως από τη συμφωνία TRIPS, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων που αφορούν ποινικές διαδικασίες και ποινές·

[…]».

8 Το άρθρο 3 της ως άνω οδηγίας, που φέρει τον τίτλο «Γενική υποχρέωση», έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη προβλέπουν τα μέτρα, τις διαδικασίες και τα μέτρα αποκατάστασης που απαιτούνται για τη διασφάλιση της επιβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που ρυθμίζονται με την παρούσα οδηγία. Τα εν λόγω μέτρα, οι διαδικασίες και τα μέτρα αποκατάστασης πρέπει να είναι θεμιτά και δίκαια, να μην είναι περίπλοκα και δαπανηρά άνευ λόγου και να μην προβλέπουν παράλογες προθεσμίες ούτε να συνεπάγονται αδικαιολόγητες καθυστερήσεις.

2. Τα εν λόγω μέτρα, διαδικασίες και μέτρα αποκατάστασης πρέπει επίσης να είναι αποτελεσματικά, αναλογικά και αποτρεπτικά και να εφαρμόζονται κατά τρόπον ώστε να αποτρέπεται η δημιουργία εμποδίων στο νόμιμο εμπόριο και να προβλέπονται εγγυήσεις κατά της κατάχρησής τους.»

9 Το άρθρο 13, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, που φέρει τον τίτλο «Αποζημίωση», προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αρμόδιες δικαστικές αρχές, κατόπιν αιτήσεως του ζημιωθέντος, να καταδικάζουν τον παραβάτη ο οποίος προέβη σε προσβολή του δικαιώματος από δόλο ή βαριά αμέλεια, να καταβάλει στον δικαιούχο του δικαιώματος αποζημίωση αντίστοιχη προς την πραγματική ζημία που υπέστη ο δικαιούχος εξαιτίας της προσβολής του δικαιώματός του διανοητικής ιδιοκτησίας.

Όταν οι δικαστικές αρχές καθορίζουν την αποζημίωση:

α) λαμβάνουν υπόψη όλα τα συναφή ζητήματα, όπως τις αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένης της απώλειας κερδών, τις οποίες υφίσταται ο ζημιωθείς διάδικος, και τα τυχόν αδικαιολόγητα κέρδη που αποκόμισε ο παραβάτης και, εφόσον ενδείκνυται, άλλα στοιχεία, πέραν των οικονομικών, όπως η ηθική βλάβη που προκάλεσε στον κάτοχο του δικαιώματος η προσβολή,

ή

β) εναλλακτικώς προς το στοιχείο α), δύνανται, εφόσον ενδείκνυται, να καθορίζουν την αποζημίωση ως κατ' αποκοπή ποσό βάσει στοιχείων όπως τουλάχιστον το ύψος των δικαιωμάτων ή λοιπών αμοιβών που θα οφείλονταν αν ο παραβάτης είχε ζητήσει την άδεια να χρησιμοποιεί το επίμαχο δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας.»

Το πολωνικό δίκαιο

10 Το άρθρο 79, παράγραφος 1, του ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych (νόμου περί του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων), της 4ης Φεβρουαρίου 1994 (ενοποιημένο κείμενο, *Dz. U.* του 2006, αριθ.° 90, σημείο 631), όπως ίσχυε κατά την ημερομηνία ασκήσεως της αγωγής της κύριας δίκης (στο εξής: UPAPP), προέβλεπε τα εξής:

«(1) Ο δικαιούχος που υπέστη προσβολή των περιουσιακών του δικαιωμάτων δημιουργού μπορεί να αξιώσει από το πρόσωπο που προσέβαλε τα δικαιώματα αυτά:

[…]

3. την ανόρθωση της προκληθείσας ζημίας:

a) βάσει των οικείων γενικών αρχών ή,

b) διά της καταβολής χρηματικού ποσού ίσου με το διπλάσιο, ή, σε περίπτωση προσβολής των περιουσιακών δικαιωμάτων του δημιουργού ως προς την οποία στοιχειοθετείται πταίσμα, με το τριπλάσιο της εύλογης αμοιβής που θα οφειλόταν, κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο ζητείται η καταβολή αυτή, για την παραχώρηση, από τον δικαιούχο, άδειας χρήσεως του έργου·

[…]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

11 Η SFP αποτελεί εγκεκριμένο στην Πολωνία οργανισμό συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων δημιουργού ο οποίος έχει εξουσιοδοτηθεί να διαχειρίζεται και να προστατεύει τα δικαιώματα δημιουργών οπτικοακουστικών έργων. Η δε OTK εκπέμπει τηλεοπτικά προγράμματα μέσω καλωδιακού δικτύου στην περιοχή της πόλεως Oława (Πολωνία).

12 Κατόπιν της καταγγελίας, στις 30 Δεκεμβρίου 1998, μιας συμβάσεως παραχωρήσεως αδείας η οποία ρύθμιζε τους όρους πληρωμής μεταξύ των διαδίκων της κύριας δίκης, η OTK εξακολούθησε να χρησιμοποιεί προστατευόμενα από το δικαίωμα του δημιουργού έργα και υπέβαλε ενώπιον της Komisja Prawa Autorskiego (επιτροπής δικαιωμάτων του δημιουργού, Πολωνία) αίτηση αποβλέπουσα, κατ' ουσίαν, στον καθορισμό της οφειλόμενης αμοιβής για τη χρήση των δικαιωμάτων δημιουργού τα οποία διαχειριζόταν η SFP. Με απόφαση της 6ης Μαρτίου 2009, η ως άνω επιτροπή καθόρισε την εν λόγω αμοιβή στο 1,6 % των καθαρών εσόδων άνευ φόρου προστιθέμενης αξίας τα οποία πραγματοποίησε η OTK διά της καλωδιακής μεταδόσεως έργων, αφαιρουμένων ορισμένων δαπανών στις οποίες υποβλήθηκε. Η δε OTK υπολόγισε η ίδια το οφειλόμενο βάσει των ανωτέρω ποσό και κατέβαλε στην SFP το ποσό των 34 312,69 ζλότι (PLN) (περίπου 7 736,11 ευρώ) βάσει των εσόδων που πραγματοποίησε για το διάστημα 2006 - 2008.

13 Στις 12 Ιανουαρίου 2009, η SFP άσκησε κατά της OTK αγωγή με την οποία ζητούσε βάσει, μεταξύ άλλων, του άρθρου 79, παράγραφος 1, σημείο 3, στοιχείο b, του UPAPP, να απαγορευθεί, μέχρι της συνάψεως νέας συμβάσεως παραχωρήσεως αδείας, η μετάδοση από την OTK των προστατευόμενων οπτικοακουστικών έργων και να υποχρεωθεί η τελευταία να της καταβάλει νομιμοτόκως το ποσό των 390 337,50 PLN (περίπου 88 005,17 ευρώ).

14 Με απόφαση της 11ης Αυγούστου 2009, το Sąd Okręgowy we Wrocławiu (πρωτοδικείο Wroclaw, Πολωνία) υποχρέωσε την OTK να καταβάλει στην SFP νομιμοτόκως το ποσό των 160 275,69 PLN (περίπου 36 135,62 ευρώ), απορρίπτοντας ουσιαστικώς την αγωγή κατά τα λοιπά. Δεδομένου ότι οι εφέσεις που άσκησαν κατά της αποφάσεως αυτής αμφότερες οι διάδικοι των κυρίων δικών απορρίφθηκαν, καθεμία εξ αυτών υπέβαλε αίτηση αναιρέσεως. Με απόφαση όμως της 15ης Ιουνίου 2011, το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο, Πολωνία) ανέπεμψε την υπόθεση προς επανεξέταση ενώπιον του Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (εφετείου Wrocław, Πολωνία), το οποίο εξέδωσε δεύτερη απόφαση στις 19 Δεκεμβρίου 2011. Η απόφαση αυτή επίσης αναιρέθηκε, κατόπιν ασκήσεως αιτήσεως αναιρέσεως, από το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο) και η υπόθεση αναπέμφθηκε εκ νέου προς επανεξέταση ενώπιον του Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (εφετείου Wrocławiu). Κατά της αποφάσεως που εξέδωσε εν συνεχεία το τελευταίο αυτό δικαστήριο ασκήθηκε αναίρεση από την OTK.

15 Κληθέν, στο πλαίσιο της τελευταίας αυτής αιτήσεως αναιρέσεως, να εξετάσει την υπόθεση για τρίτη φορά, το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο) τρέφει αμφιβολίες για το κατά πόσον συμβιβάζεται το άρθρο 79, παράγραφος 1, σημείο 3, στοιχείο b, του UPAPP με το άρθρο 13 της οδηγίας 2004/48. Ειδικότερα, η διάταξη αυτή του UPAPP προβλέπει τη δυνατότητα αποζημιώσεως, κατ' αίτηση του δικαιούχου ο οποίος υπέστη προσβολή των περιουσιακών του δικαιωμάτων δημιουργού, διά της καταβολής ποσού ίσου με το διπλάσιο ή το τριπλάσιο της εύλογης αμοιβής. Η εν λόγω διάταξη διαλαμβάνει επομένως μια μορφή κυρώσεως.

16 Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η, προβλεπόμενη από την οδηγία 2004/48, αποζημίωση του δικαιούχου περιουσιακού δικαιώματος δημιουργού προϋποθέτει την εκ μέρους του δικαιούχου αυτού απόδειξη της γενεσιουργού της ζημίας πράξεως, της προκληθείσας ζημίας και της εκτάσεώς της, της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της γενεσιουργού πράξεως και της ζημίας καθώς και της υπάρξεως πταίσματος στο πρόσωπο εκείνου που προκάλεσε την προσβολή.

17 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 13 της οδηγίας 2004/48 την έννοια ότι ο δικαιούχος που υπέστη προσβολή των περιουσιακών του δικαιωμάτων δημιουργού δύναται να ζητήσει επανόρθωση της προκληθείσας ζημίας βάσει των γενικών αρχών ή, χωρίς να απαιτείται να αποδείξει τη ζημία και την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της πράξεως που συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων του και της επελθούσας ζημίας, να αξιώσει την καταβολή ποσού αντιστοιχούντος στο διπλάσιο ή, σε περίπτωση προσβολής του δικαιώματος δημιουργού ως προς την οποία στοιχειοθετείται πταίσμα, στο τριπλάσιο της εύλογης αμοιβής, ενώ το άρθρο 13 της οδηγίας 2004/48 προβλέπει ότι τα δικαστήρια καθορίζουν το ποσό της αποζημιώσεως λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που αναφέρει το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο α', και μόνο εναλλακτικώς δύνανται, εφόσον ενδείκνυται, να καθορίζουν την αποζημίωση ως κατ' αποκοπή ποσό, βάσει των στοιχείων που αναφέρει το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας; Επιτρέπεται δυνάμει του άρθρου 13 της οδηγίας 2004/48 να επιδικάζεται, κατόπιν αιτήματος του ενδιαφερομένου, προκαθορισμένη κατ' αποκοπήν αποζημίωση συνιστάμενη στο διπλάσιο ή στο τριπλάσιο της εύλογης αμοιβής, δεδομένου ότι η αιτιολογική σκέψη 26 της εν λόγω οδηγίας διευκρινίζει ότι σκοπός της οδηγίας δεν είναι να θεσπίσει αποζημίωση τιμωρητικού χαρακτήρα;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

18 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 13 της οδηγίας 2004/48 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία, όπως η επίδικη στην κύρια δίκη, κατά την οποία ο δικαιούχος που υπέστη προσβολή του δικαιώματός του διανοητικής ιδιοκτησίας δύναται να επιλέξει μεταξύ του να ζητήσει από το πρόσωπο που προσέβαλε το δικαίωμα αυτό είτε την ανόρθωση της ζημίας την οποία υπέστη λαμβανομένων υπόψη όλων των συναφών περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, είτε, χωρίς να χρειάζεται να αποδείξει την πράγματι προκληθείσα ζημία και τον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της πράξεως που στοιχειοθέτησε την

προσβολή αυτή και της προκληθείσας ζημίας, την καταβολή ποσού ίσου με το διπλάσιο ή, σε περίπτωση προσβολής ως προς την οποία στοιχειοθετείται πταίσμα, με το τριπλάσιο της εύλογης αμοιβής που θα οφειλόταν για την παραχώρηση άδειας χρήσεως του οικείου έργου.

19 Καταρχάς, διευκρινίζεται ότι, μετά την έκδοση της αποφάσεως περί παραπομπής στην υπό κρίση υπόθεση, η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική διάταξη, ήτοι το άρθρο 79, παράγραφος 1, σημείο 3, στοιχείο b, του UPAPP, κρίθηκε ως μερικώς αντισυνταγματική με την από 23 Ιουνίου 2015 απόφαση του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Πολωνία), κατά το μέτρο που η διάταξη αυτή επέτρεπε στον δικαιούχο που έχει υποστεί προσβολή του περιουσιακού δικαιώματός του δημιουργού να αξιώσει, σε περίπτωση προσβολής ως προς την οποία στοιχειοθετείται πταίσμα, την καταβολή ποσού ίσου με το τριπλάσιο της εύλογης αμοιβής. Έτσι, δεδομένου ότι η απόφαση του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου) έχει αναδρομική ισχύ, το προδικαστικό ερώτημα, κατά το μέτρο που αφορά νομοθεσία κριθείσα ως αντισυνταγματική, έχει καταστεί υποθετικό και, κατά συνέπεια, απαράδεκτο.

20 Εφόσον όμως το αιτούν δικαστήριο εμμένει στο προδικαστικό ερώτημά του, τούτο πρέπει συνεπώς να νοηθεί υπό την έννοια ότι αποβλέπει στο να κριθεί αν το άρθρο 13 της οδηγίας 2004/48 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει τη δυνατότητα να ζητηθεί η καταβολή ποσού ίσου με το διπλάσιο της εύλογης αμοιβής που θα οφειλόταν για την παραχώρηση άδειας χρήσεως του οικείου έργου (στο εξής: υποθετική αμοιβή).

21 Επισημαίνεται καταρχάς ότι η οδηγία 2004/48, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη της 3, αποβλέπει στην αποτελεσματική εφαρμογή του ουσιαστικού δικαίου διανοητικής ιδιοκτησίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 3, παράγραφος 2, της ως άνω οδηγίας ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι τα προβλεπόμενα από τα κράτη μέλη μέτρα, διαδικασίες και μέτρα αποκατάστασης πρέπει να είναι αποτελεσματικά, αναλογικά και αποτρεπτικά.

22 Μολονότι η αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2004/48 αναφέρεται, στο πλαίσιο αυτό, στον σκοπό της διασφαλίσεως ενός υψηλού, ισοδύναμου και «ομοιογενούς» επιπέδου προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας στην εσωτερική αγορά, εντούτοις η εν λόγω οδηγία εφαρμόζεται, όπως προκύπτει από το άρθρο της 2, παράγραφος 1, υπό την επιφύλαξη των μέσων που προβλέπονται ή ενδέχεται να προβλεφθούν, μεταξύ άλλων, με την εθνική νομοθεσία, καθόσον τα μέσα αυτά μπορεί να είναι ευνοϊκότερα για τους δικαιούχους. Συναφώς, από την αιτιολογική σκέψη 7 της ως άνω οδηγίας προκύπτει σαφώς ότι ο χρησιμοποιούμενος όρος «μέσο» έχει γενικό χαρακτήρα, ο οποίος εμπερικλείει τον υπολογισμό της αποζημιώσεως.

23 Επομένως, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, η οδηγία 2004/48 καθιερώνει ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας σε ό,τι αφορά τον σεβασμό των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να προβλέψουν περισσότερο προστατευτικά μέτρα (βλ. απόφαση της 9ης Ιουνίου 2016, Hansson, C-481/14, EU:C:2016:419, σκέψεις 36 και 40).

24 Έπειτα, κατά τις αιτιολογικές σκέψεις 5 και 6 καθώς και το άρθρο 2, παράγραφος 3, στοιχείο β′, της οδηγίας 2004/48, πρέπει, για τους σκοπούς της ερμηνείας των διατάξεών της, να ληφθούν υπόψη οι υποχρεώσεις τις οποίες υπέχουν τα κράτη μέλη από διεθνείς συμβάσεις, μεταξύ των οποίων η Συμφωνία TRIPs, η Σύμβαση της Βέρνης και η Σύμβαση της Ρώμης, οι οποίες ενδέχεται να έχουν εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης. Τόσο όμως το άρθρο 1 της Συμφωνίας TRIPs όσο και το άρθρο 19 της Συμβάσεως της Βέρνης και το άρθρο 2 της Συμβάσεως της Ρώμης επιτρέπουν στα συμβαλλόμενα κράτη να παράσχουν στους δικαιούχους των εν λόγω δικαιωμάτων ευρύτερη προστασία σε σχέση με εκείνη την οποία προβλέπει, αντιστοίχως, η καθεμία από τις ως άνω διεθνείς συμβάσεις.

25 Επομένως, το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β′, της οδηγίας 2004/48 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία, όπως η επίδικη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει ότι ο δικαιούχος ο οποίος υπέστη προσβολή των περιουσιακών του δικαιωμάτων

δημιουργού μπορεί να αξιώσει από το πρόσωπο που προσέβαλε τα δικαιώματα αυτά την ανόρθωση της προκληθείσας ζημίας διά της καταβολής χρηματικού ποσού ίσου με το διπλάσιο μιας υποθετικής αμοιβής.

26 Η ερμηνεία αυτή δεν αναιρείται από το γεγονός, πρώτον, ότι η αποζημίωση που υπολογίζεται στο διπλάσιο της υποθετικής αμοιβής δεν είναι ακριβώς ανάλογη προς την πραγματική ζημία του ζημιωθέντος. Ειδικότερα, σε κάθε κατ' αποκοπήν αποζημίωση, όπως και αυτή που ρητώς προβλέπεται στο άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/48, υπάρχει εγγενώς το χαρακτηριστικό αυτό.

27 Δεύτερον, την εν λόγω ερμηνεία δεν ανατρέπει ούτε το γεγονός ότι η οδηγία 2004/48, όπως προκύπτει από την αιτιολογική της σκέψη 26, δεν έχει σκοπό να θεσπίσει υποχρέωση για την πρόβλεψη αποζημιώσεως τιμωρητικού χαρακτήρα.

28 Ειδικότερα, αφενός, σε αντίθεση με τη γνώμη που φαίνεται να έχει το αιτούν δικαστήριο, το γεγονός ότι η οδηγία 2004/48 δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να προβλέψουν την καλούμενη «τιμωρητική» αποζημίωση δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως απαγόρευση θεσπίσεως τέτοιου μέτρου.

29 Αφετέρου, χωρίς να χρειάζεται να κριθεί κατά πόσον η θέσπιση της καλούμενης «τιμωρητικής» αποζημιώσεως θα αντέβαινε στο άρθρο 13 της οδηγίας 2004/48, δεν προκύπτει ότι η διάταξη η οποία έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης διαλαμβάνει υποχρέωση καταβολής τέτοιας αποζημιώσεως.

30 Ειδικότερα, επισημαίνεται ότι, στην περίπτωση της προσβολής δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας, η καταβολή και μόνο της υποθετικής αμοιβής δεν είναι ικανή να εξασφαλίσει την ανόρθωση ολόκληρης της ζημίας που πράγματι προκλήθηκε, δεδομένου ότι από μόνη της η καταβολή της αμοιβής αυτής δεν εξασφαλίζει ούτε την επιστροφή των, μνημονευόμενων στην αιτιολογική σκέψη 26 της οδηγίας 2004/48, τυχόν δαπανών έρευνας και εντοπισμού όσον αφορά πιθανές προσβολές του ως άνω δικαιώματος, ούτε την ικανοποίηση πιθανής ηθικής βλάβης (βλ., ως προς το τελευταίο αυτό ζήτημα, απόφαση της 17ης Μαρτίου 2016, Liffers, C-99/15, EU:C:2016:173, σκέψη 26), ούτε και την καταβολή τόκων επί των οφειλομένων ποσών. Ειδικότερα, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η ΟΤΚ επιβεβαίωσε ότι η καταβολή του διπλάσιου της υποθετικής αμοιβής ισοδυναμεί στην πράξη με μια αποζημίωση το ποσό της οποίας εξακολουθεί να υπολείπεται εκείνου που θα μπορούσε να αξιώσει ο δικαιούχος επί τη βάσει των «γενικών αρχών», κατά την έννοια του άρθρου 79, παράγραφος 1, σημείο 3, στοιχείο a, του UPAPP.

31 Ασφαλώς, δεν αποκλείεται, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, η αποζημίωση που υπολογίζεται στο διπλάσιο της υποθετικής αμοιβής να υπερβαίνει τόσο σαφώς και σε τέτοιο βαθμό την πράγματι προκληθείσα ζημία ώστε το αίτημα για την καταβολή της ενδεχομένως να συνιστά απαγορευόμενη από το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/48 κατάχρηση δικαιώματος. Από τις παρατηρήσεις όμως που διατύπωσε η Πολωνική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση προκύπτει ότι, βάσει της εφαρμοστέας στην υπόθεση της κύριας δίκης νομοθεσίας, σε μια τέτοια περίπτωση ο Πολωνός δικαστής δεν δεσμεύεται από την αίτηση του δικαιούχου που υπέστη προσβολή του δικαιώματός του.

32 Τέλος, τρίτον, σχετικά με το επιχείρημα ότι ο ζημιωθείς, στο μέτρο που δύναται να υπολογίσει την αποζημίωση στο διπλάσιο της υποθετικής αμοιβής, δεν χρειάζεται πλέον να αποδείξει τον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της πράξεως που στοιχειοθέτησε προσβολή του δικαιώματος του δημιουργού και της προκληθείσας ζημίας, διαπιστώνεται ότι το επιχείρημα αυτό βασίζεται σε μια υπέρμετρα στενή ερμηνεία της έννοιας της «αιτιότητας», κατά την οποία ο δικαιούχος που υπέστη προσβολή του δικαιώματός του οφείλει να αποδείξει τον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της πράξεως προσβολής και, όχι μόνο της ζημίας που υπέστη, αλλά και του ακριβούς ύψους της ζημίας αυτής. Μια τέτοια ερμηνεία είναι όμως ασυμβίβαστη με αυτή καθαυτή την ιδέα του κατ' αποκοπήν καθορισμού του ποσού της αποζημιώσεως και, συνακόλουθα, με το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/48, που επιτρέπει το είδος αυτό αποζημιώσεως.

33 Κατόπιν των ανωτέρω, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 13 της οδηγίας 2004/48 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία, όπως η επίδικη στην κύρια δίκη, κατά την οποία ο δικαιούχος που υπέστη προσβολή του δικαιώματός του διανοητικής ιδιοκτησίας δύναται να ζητήσει από το πρόσωπο που προσέβαλε το δικαίωμα αυτό είτε την ανόρθωση της ζημίας την οποία υπέστη, λαμβανομένων υπόψη όλων των συναφών περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, είτε, χωρίς ο δικαιούχος αυτός να οφείλει να αποδείξει την πράγματι προκληθείσα ζημία, την καταβολή ποσού ίσου με το διπλάσιο της εύλογης αμοιβής που θα οφειλόταν για την παραχώρηση άδειας χρήσεως του οικείου έργου.

Επί των δικαστικών εξόδων

34 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 13 της οδηγίας 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία, όπως η επίδικη στην κύρια δίκη, κατά την οποία ο δικαιούχος που υπέστη προσβολή του δικαιώματός του διανοητικής ιδιοκτησίας δύναται να ζητήσει από το πρόσωπο που προσέβαλε το δικαίωμα αυτό είτε την ανόρθωση της ζημίας την οποία υπέστη, λαμβανομένων υπόψη όλων των συναφών περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, είτε, χωρίς ο δικαιούχος αυτός να οφείλει να αποδείξει την πράγματι προκληθείσα ζημία, την καταβολή ποσού ίσου με το διπλάσιο της εύλογης αμοιβής που θα οφειλόταν για την παραχώρηση άδειας χρήσεως του οικείου έργου.

(υπογραφές)